

Paraboolantennid amatöörraadiosides

ERAÜ talvepäev, Tallinn 23.01.2016

Viljo Allik,
ES5PC

•Kiirgaja

•Paraboolpeegeldi

•Pööraja

Sissejuhatus

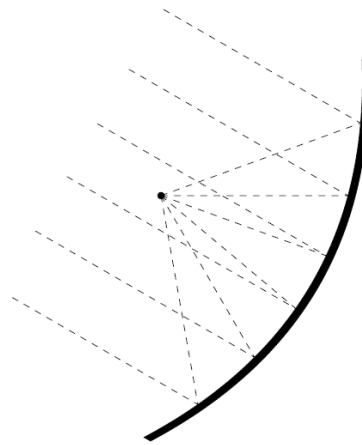
- Paraboolantenn on nn. pindantenn
- Paraboolantenn on üldjuhul laiaribaline erinevalt resonantsantennidest
- Paraboolantenni mõõtmed on tavaliselt oluliselt suuremad, kui kasutatav lainepikkus (tüüpiliselt $d > 4\lambda$)

Sissejuhatus

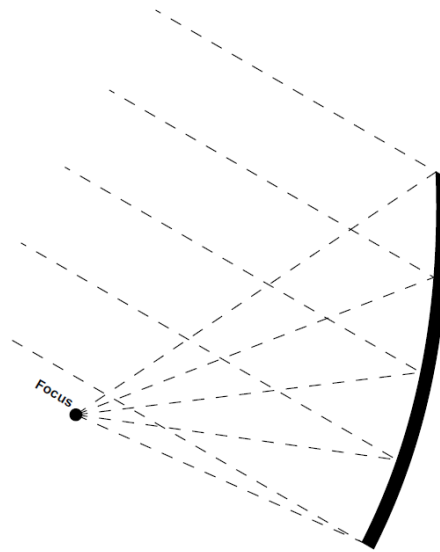
- Paraboolantenn koosneb tavaliselt mitmest põhikomponendist:
  - paraboolpeegeldi
  - kiirgaja
  - sekundaarpeegel nn. Cassegrain tüüpi antennide korral
  - süsteem parabooli suunamiseks

Paraboolpegeldi

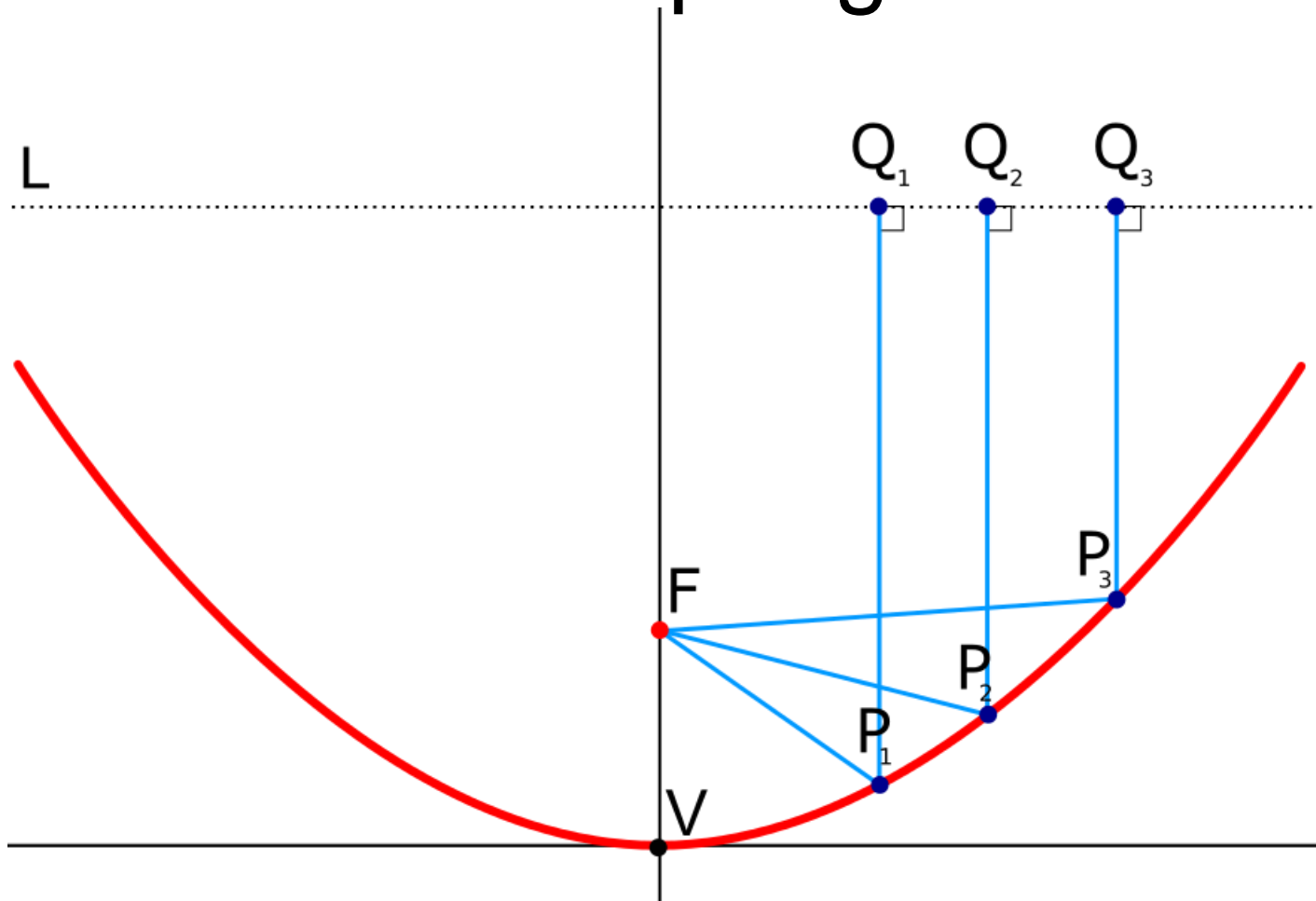
- Otsefookus

- Offset

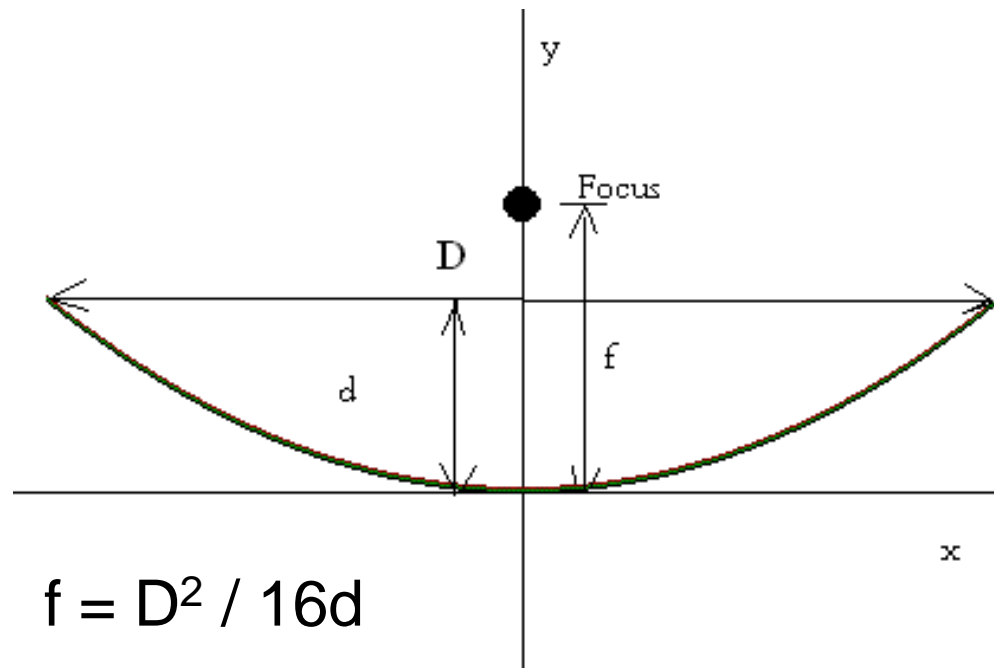
Parabolpegeldi

$$FP_1 + P_1Q_1 = FP_2 + P_2Q_2 = FP_3 + P_3Q_3$$

Paraboolpeegeldi

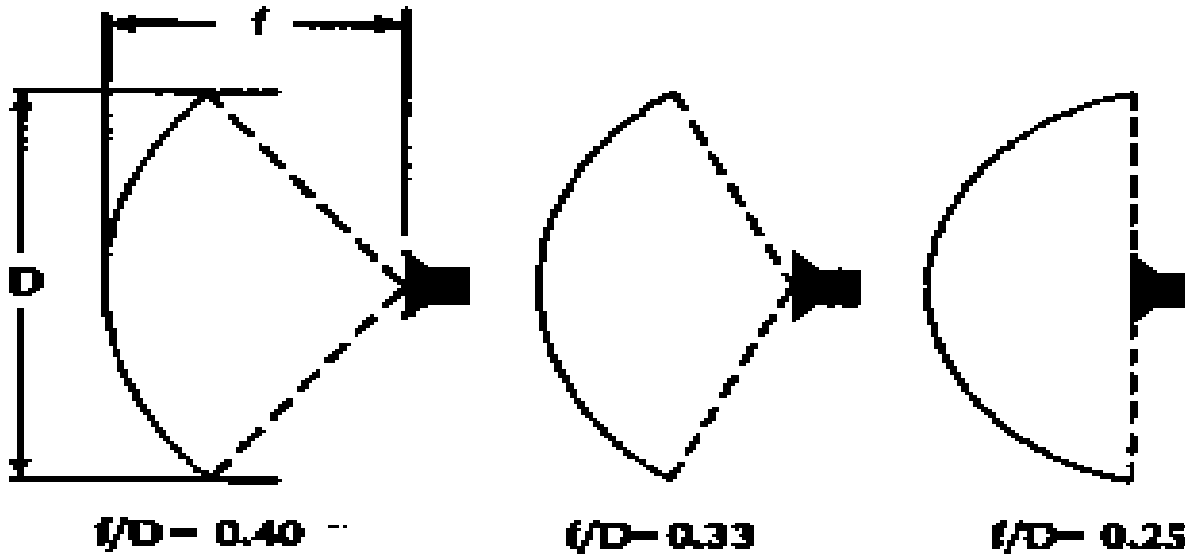
Paraboolpeegeldi fookuskauguse arvutamine

Paraboolpeegeldi

f/D suhe (fookuskaugus/läbimõõt)

- Tavaliselt vahemikus 0.25 kuni 0.65
- $f/D < 0.33$: “sügav” peegeldi
- $f/D > 0.33$: “lame” peegeldi
- f/D suhtest sõltub antenni kiirgaja valik

Paraboolantenni võimendus ja peakiire laius

$$G = 10 \log \frac{4\pi A}{\lambda^2} e_A = 10 \log \left(\frac{\pi d}{\lambda} \right)^2$$

$$\theta = \frac{70\lambda}{d}$$

kus G on antenni võimendus detsibellides,
 θ on antenni peakiire laius kraadides,
 d on antenni läbimõõt,
 A on antenni apertuur,
 λ on lainepikkus,
 e_A on antenni efektiivsus

Paraboolantenni võimendus ja peakiire laius (näited)

d [m]	f [MHz]	eA [%]	G [dBi]	θ [deg]
3.0	432	50	19.6	20
3.0	10368	65	48.4	0.65
4.5	1296	60	33.5	3.74
4.5	2320	60	38.6	2.09
4.5	24000	10	51.1	0.53
32	1296	70	51.0	0.43
300	432	40	58.7	0.24

Paraboolpeegeldi

- Paraboolpeegeldi pinna täpsus

Üldjuhul ei tohiks ebatäpsused olla suuremad, kui 0.1λ

Näiteks 1296 MHz sagedusel $< 2.3 \text{ cm}$

24 GHz sagedusel $< 1.5 \text{ mm}$

Kui parabooli pind valmistada metallvõrgust, siis on soovitatav, et võrgu samm oleks $< 1/8 \lambda$

Näiteks: 70 cm lainealal $< 9 \text{ cm}$

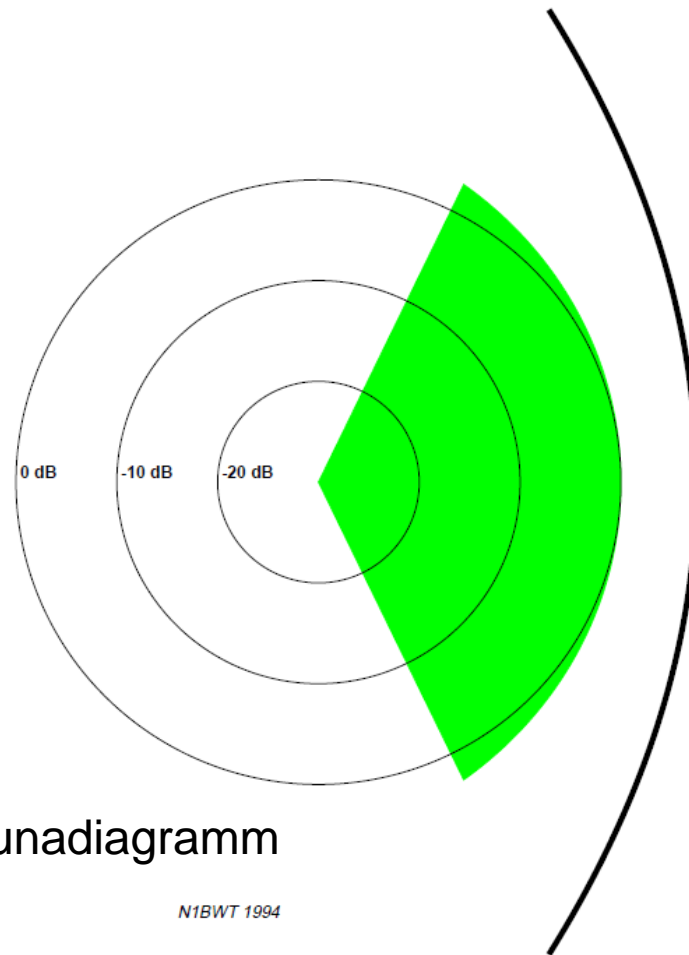
23 cm lainealal $< 3 \text{ cm}$

3 cm lainealal $< 3 \text{ mm}$

Kiirgaja

- Ideaaljuhul punktallikas, aga praktikas võimatu realiseerida
- Peab tagama ühtlase kiirguse kogu parabooli pinna ulatuses
- Peab tekitama soovitud polarisatsiooni
- Peab võimalikult vähe parabooli pinnast ära varjama
- Peab kannatama piisavalt võimsust
- Mida väiksem on parabooli f/d suhe, seda keerulisem on realiseerida
- Paraboolantenni efektiivsus on määratud peamiselt kiirgaja parameetritega

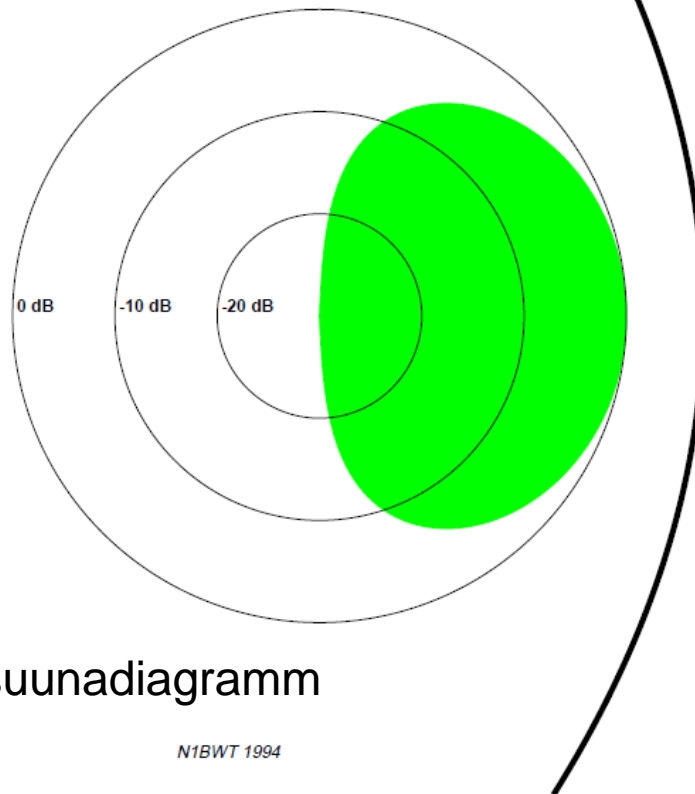
Kiirgaja

Ideaalse kiirgaja suunadiagramm

N1BWT 1994

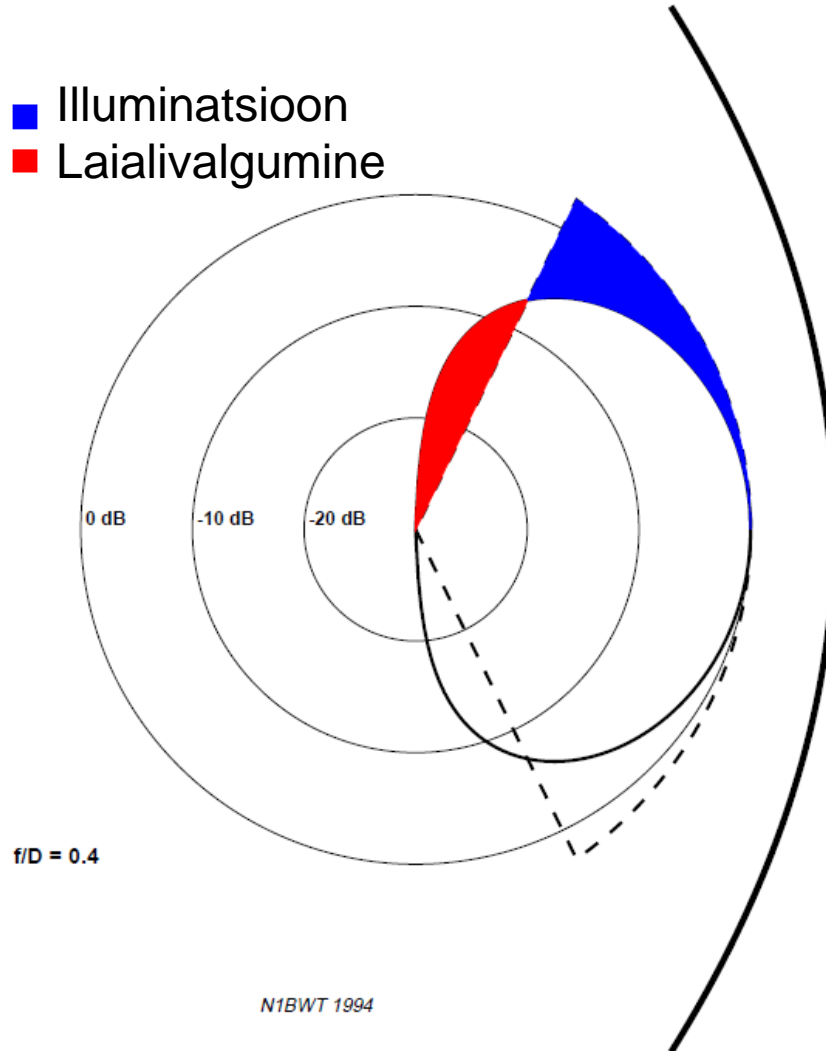
Kiirgaja

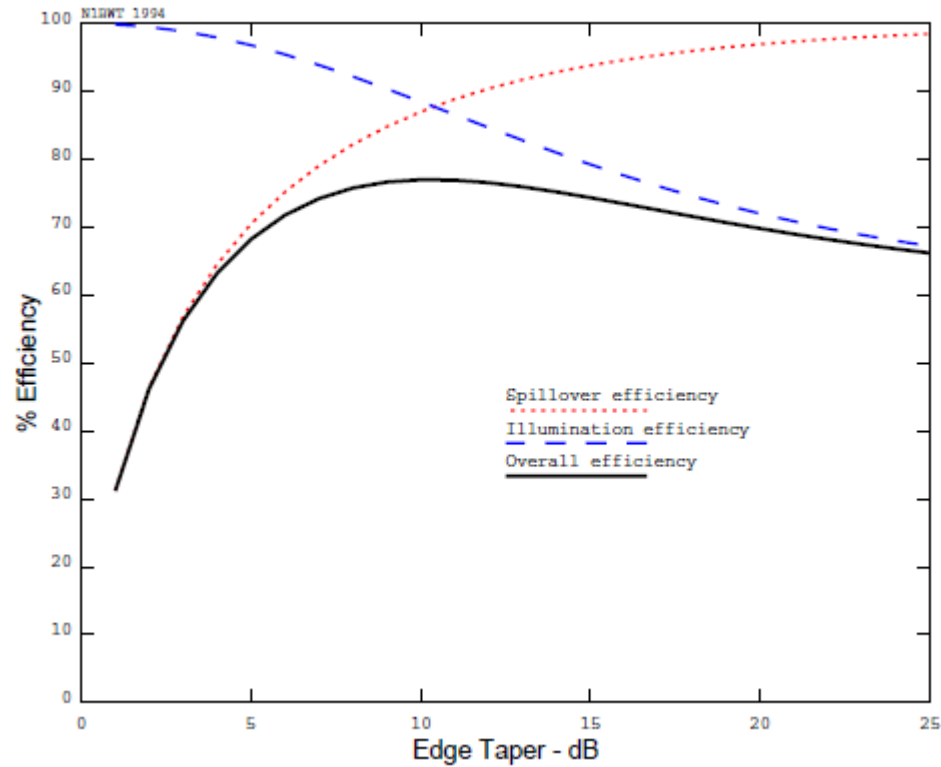
Reaalse kiirgaja suunadiagramm

Kiirgaja

- Illuminatsioon
- Laialivalgumine

Kiirgaja

Laiialivalgumise ja illuminatsiooni koosmõju antenni efektiivsusele

Kiirgaja

- Polariseerimine (EME side puhul)
  - >70 cm, 3 cm ja lühematel lainepikkustel kasutatakse lineaarset polariseerimist
  - 23 cm, 13 cm, 9 cm ja 6cm lainelastele kasutatakse ringpolariseerimist
  - Ringpolariseerimise korral muutub iga peegeldusega polariseerimisvektori pöörlemissuund vastupidiseks. EME side puhul tekib 3 peegeldust
  - Sel juhul on kokku lepitud, et saadetakse päripäeva ringpolariseerimisega (RHCP) ja vastu võetakse vastupäeva (LHCP) ringpolariseerimisega

Kiirgaja

- Polariseerimine
  - Ringpolariseerimise tekitamiseks on peamiselt kaks praktilist võimalust:
    - Faasinihke tekitamine lineaarse polariseerimisega kiirguri H ja V portide vahel välise faasinihkeahela abil
    - Faasinihke tekitamine kiirgaja sees, ehk lineaarse polariseerimise konverteerimine ringpolariseerimiseks
  - Esimesel juhul on vaja saatelt vastuvõtule lülitamiseks täiendavaid releesid, teisel juhul pole "klassikaline" RX-TX releed üldse vaja. Piisab ainult isolatsioonireleest RX portis. RX ja TX portide vahel on võimalik saavutada üle 30 dB isolatsiooni

Kiirgaja

- Praktilised lahendused

- poollainedipool või omavahel risti dipoolid reflektoriga
  - Lihtne
  - Ebasümmeetriline ja parabooli jaoks ebaefektiivne suunadiagramm
- EIA kahe dipooliga kiirgur
  - Suhteliselt keerukas
  - Võimaldab ainult ühte lineaarset polarisatsiooni
  - Võimalik paigutada lühema kiirgaja “ümber”
  - Tagab sümmeetrilisema suunadiagrammi, kui lihtne dipool

Kiirgaja

- Praktilised lahendused
  - Rõngaskiirgaja (Ring feed)
    - Dipoolkiirgaja erijuht
    - Võimaldab korraga ühte lineaarset polarisatsiooni
    - Lihtne ja kerge konstruktsioon
    - Suhteliselt sümmeetriline suunadiagramm
    - Väga populaarne “maapealse” side jaoks

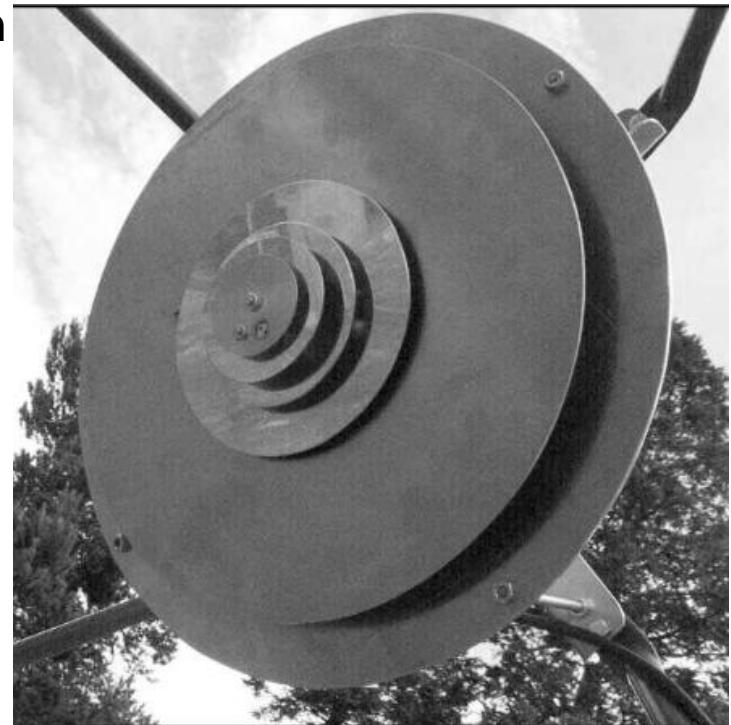

Kiirgaja

- Praktilised lahendused

- Patch feed

- Dipoolkiirgaja erijuht
    - Võimaldab korraga mõlemat lineaarset polarisatsiooni
    - Võimaldab tekitada ringpolarisatsiooni
    - Suhteliselt lihtne konstruktsioon
    - Suhteliselt sümmeetriline suunadiagramm
    - Väga sobiv näiteks 70 cm EME jaoks
    - Võimalik valmistada mitme laineala kiirgaja

Kiirgaja

- Praktilised lahendused
  - VE4MA kiirgaja
    - Silindrilisel lainejuhil põhinev kiirgaja
    - Võimaldab korraga mõlemat ringpolarisatsiooni
    - Keskmiselt keeruka konstruktsiooniga
    - Sümmeetriline suunadiagramm tagab suure efektiivsuse
    - Keeruline häälestada
    - Oli väga populaarne EME jaoks mõned aastad tagasi

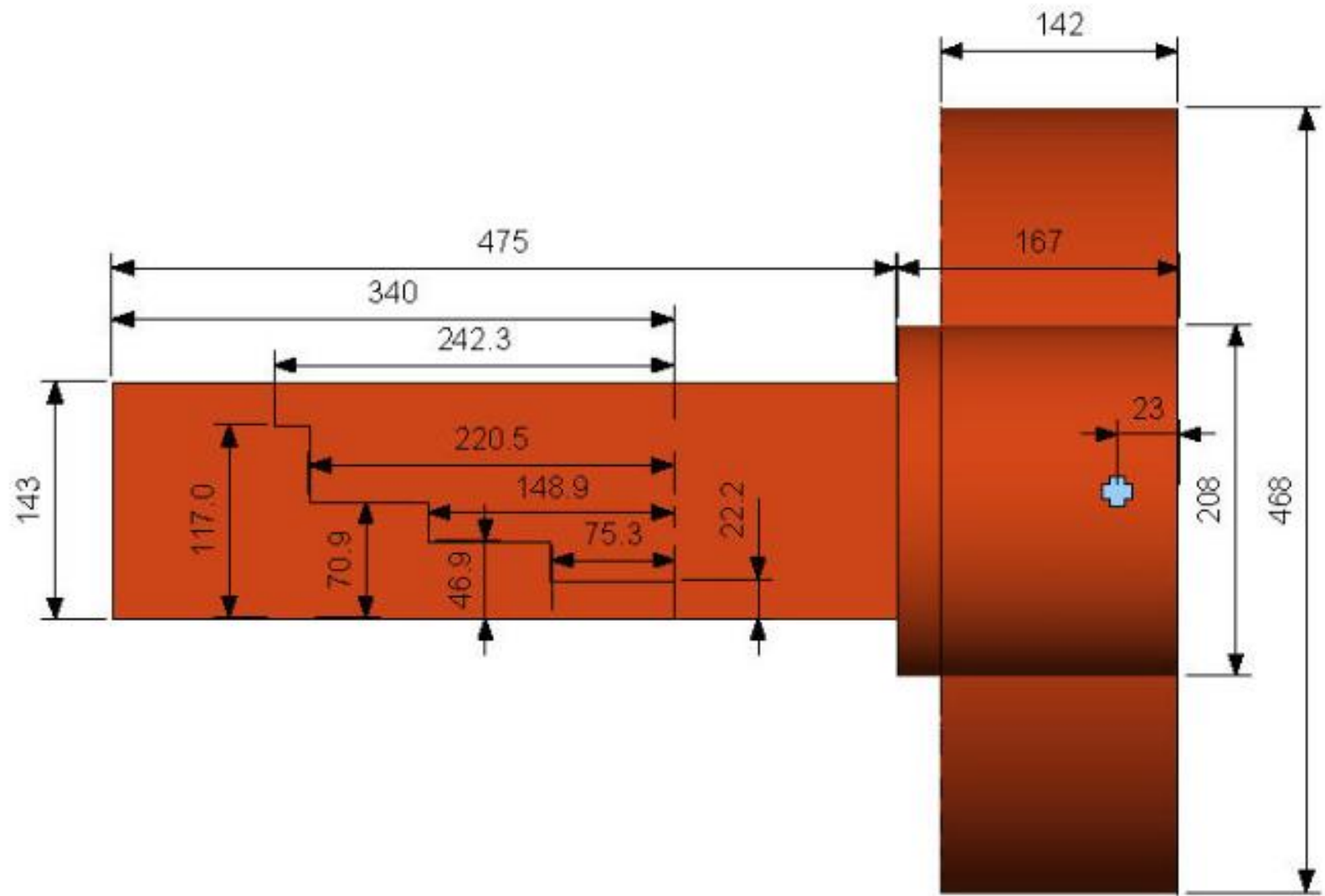
Kiirgaja

- Praktilised lahendused

- “Septum” kiirgaja

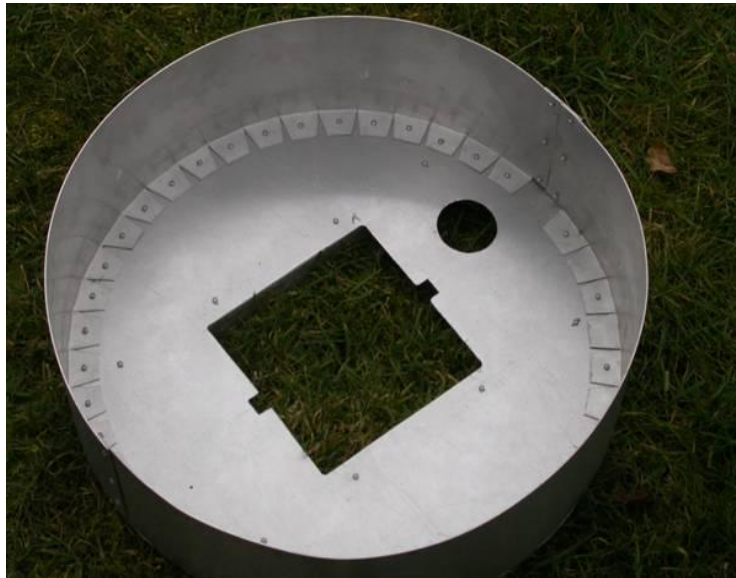
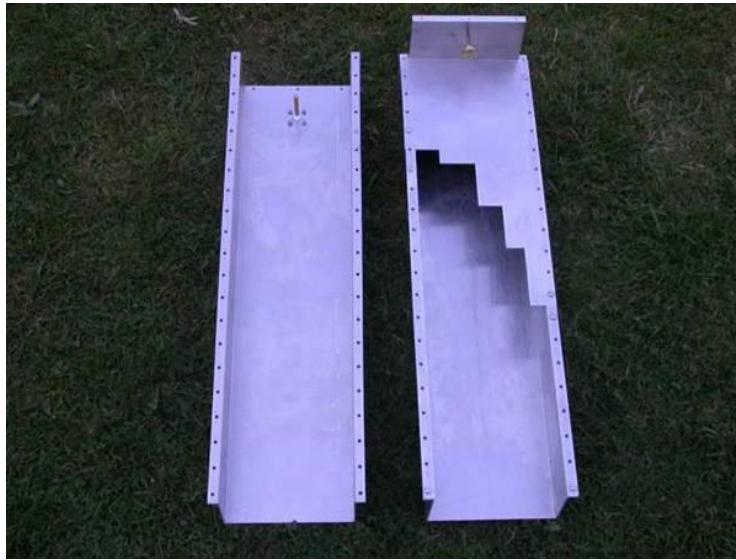
- Silindrilisel lainejuhil põhinev kiirgaja
    - Võimaldab korraga mõlemat ringpolarisatsiooni
    - Suhteliselt lihtne konstruktsioon
    - Sümmeetriline suunadiagramm tagab suure efektiivsuse
    - Lihtne häälestada, piisavalt täpne konstruktsioon tagab korrektse ringpolarisatsiooni
    - Hetkel kõige populaarsem kiirgaja mikrolaine EME jaoks
    - Palju erinevaid variante

23 cm septum kiirgaja mõõtmed

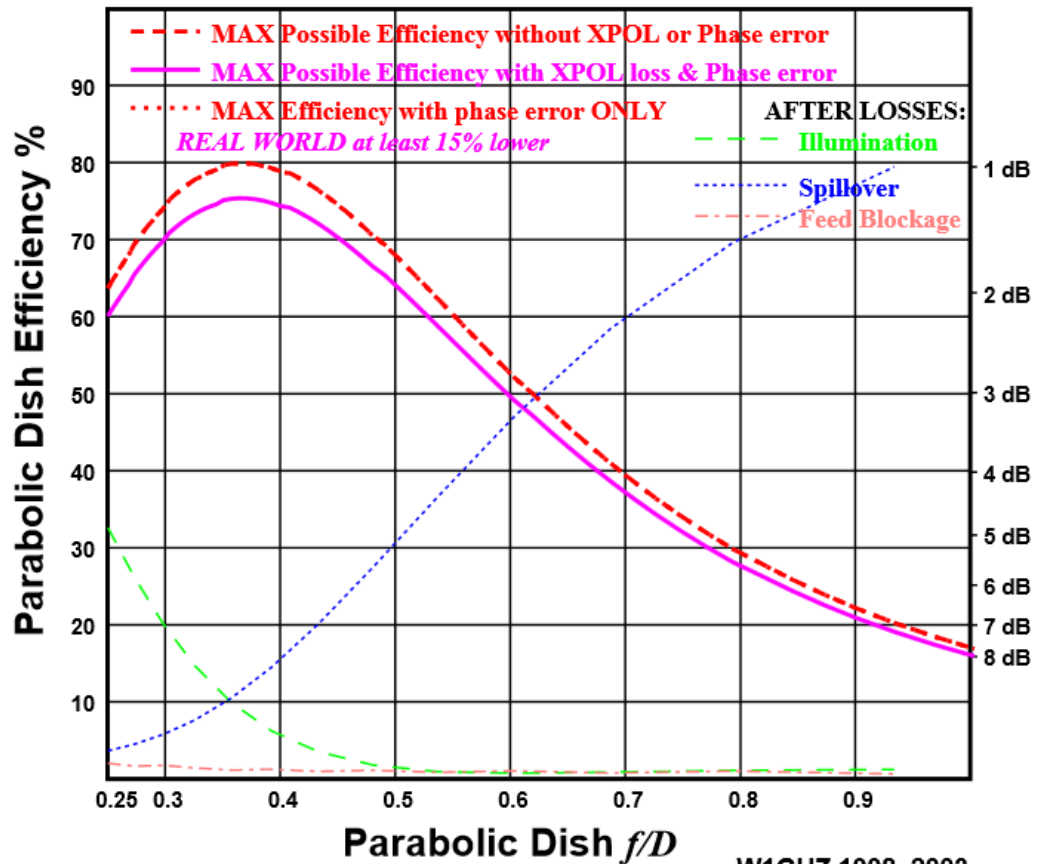
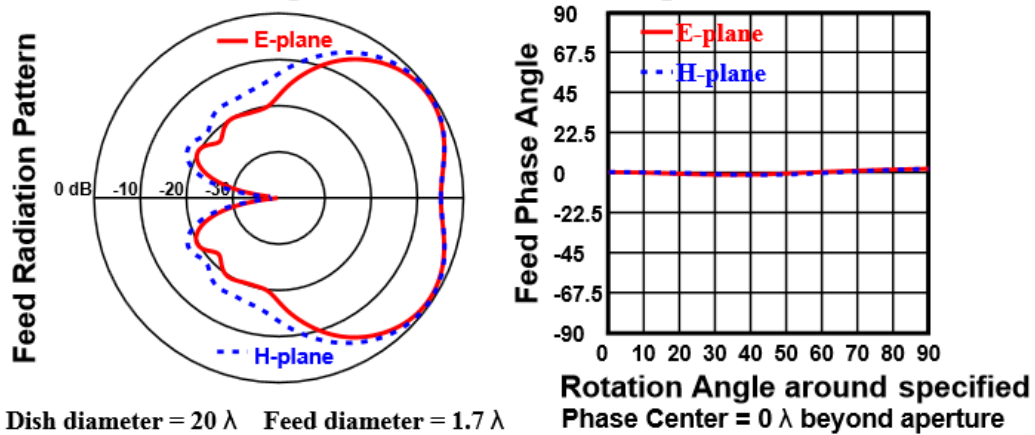

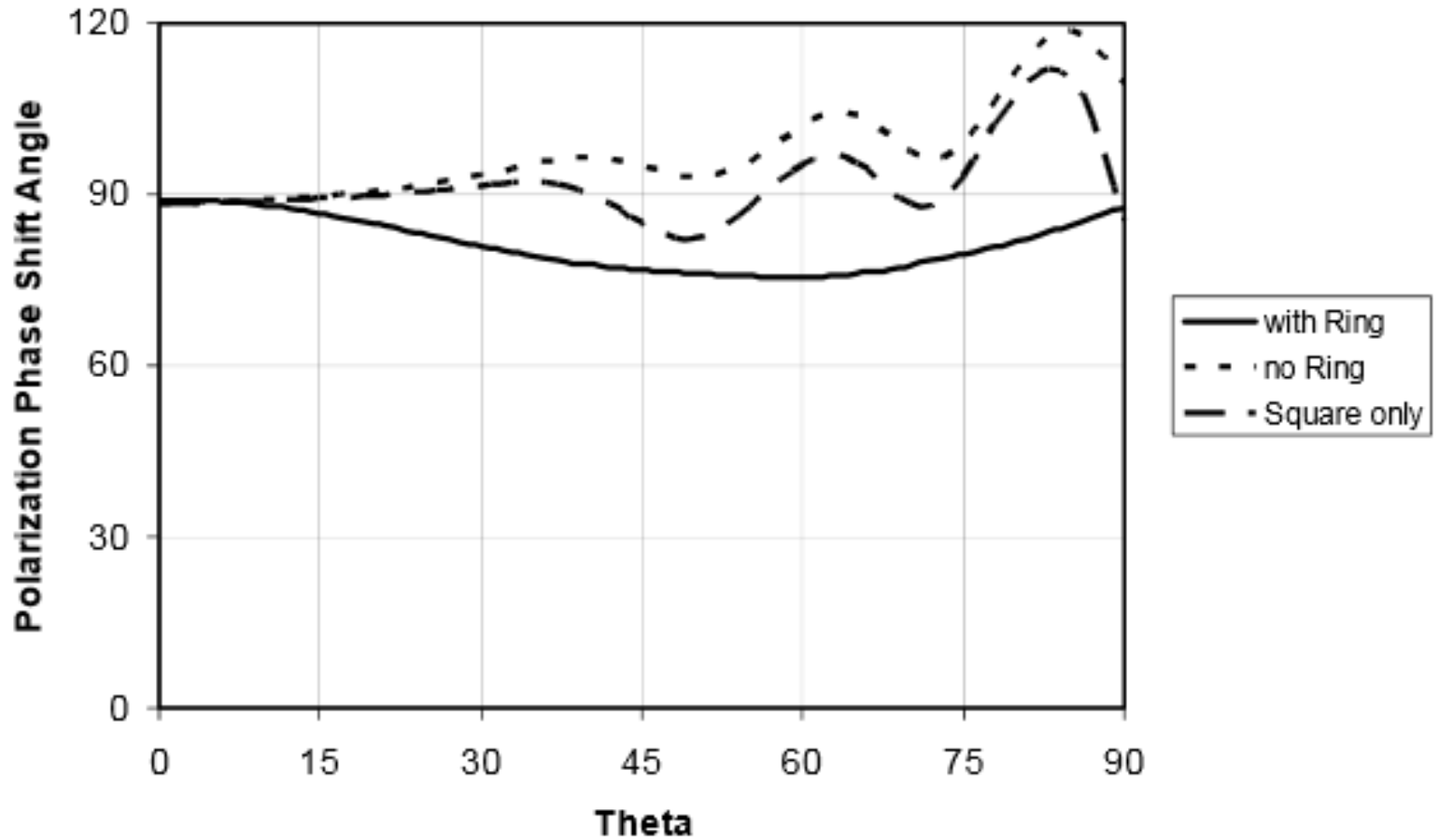
23 cm septum kiirgaja näide

Fig 10. Square septum feed, RA3AQ septum dimensions

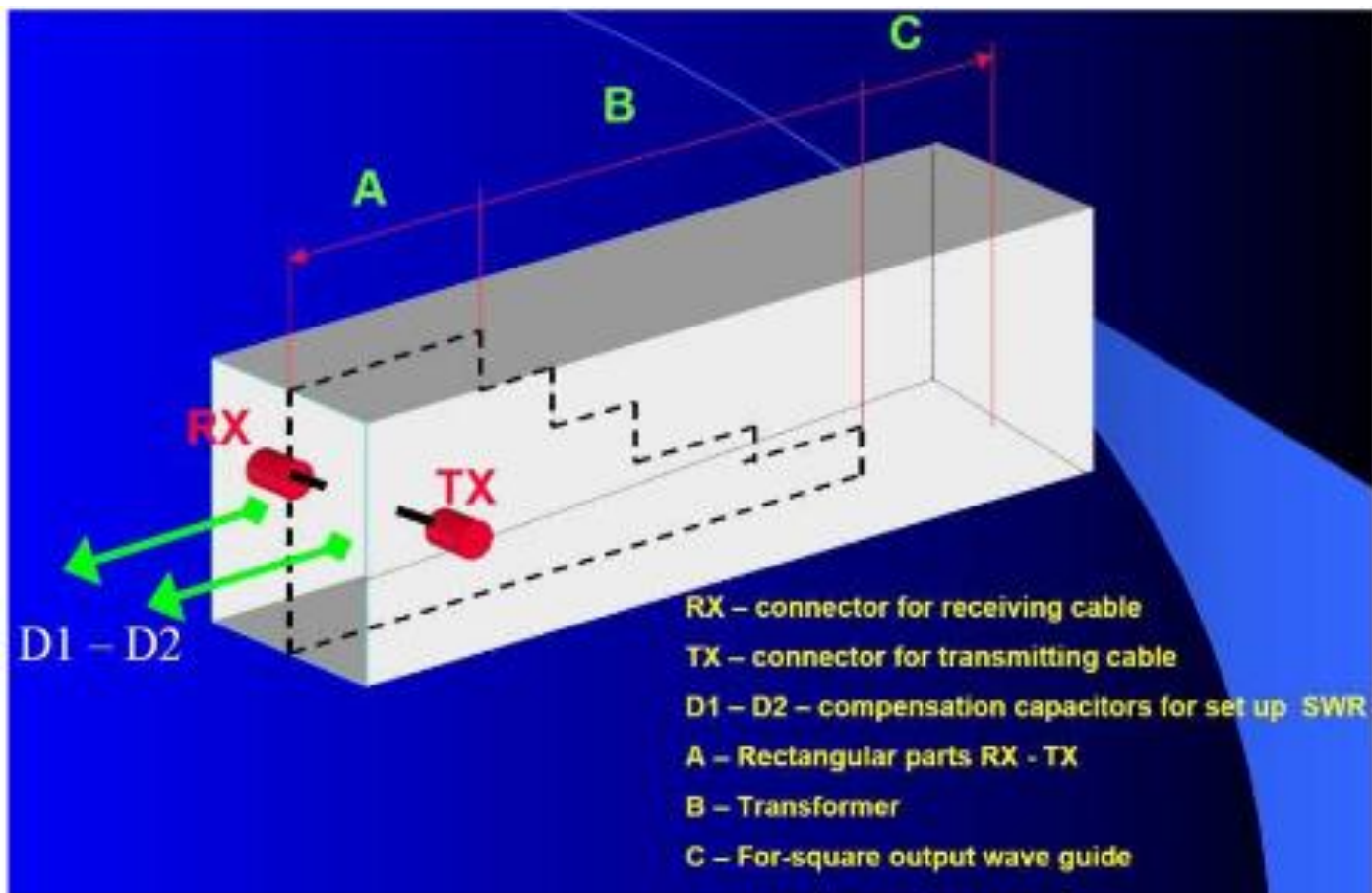
with choke ring 2.0λ dia x 0.375λ deep, back 0.175λ , RHCP

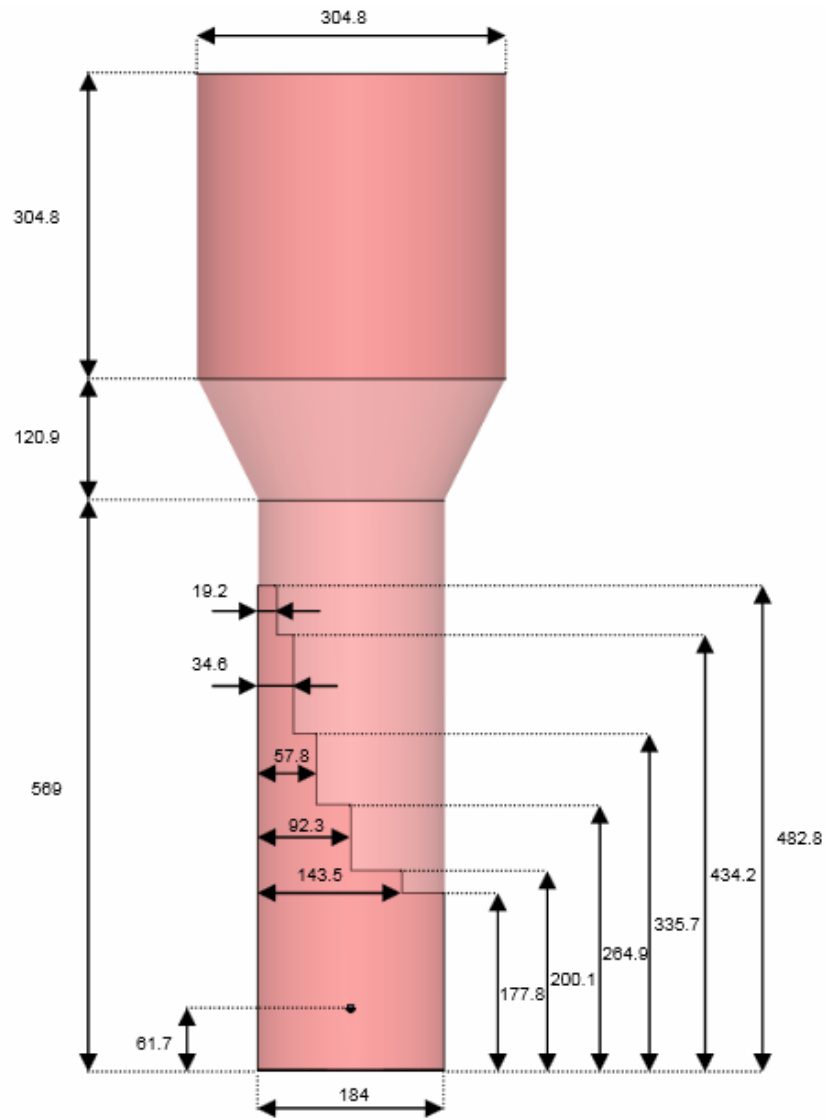
RA3AQ Square Septum with Round Aperture

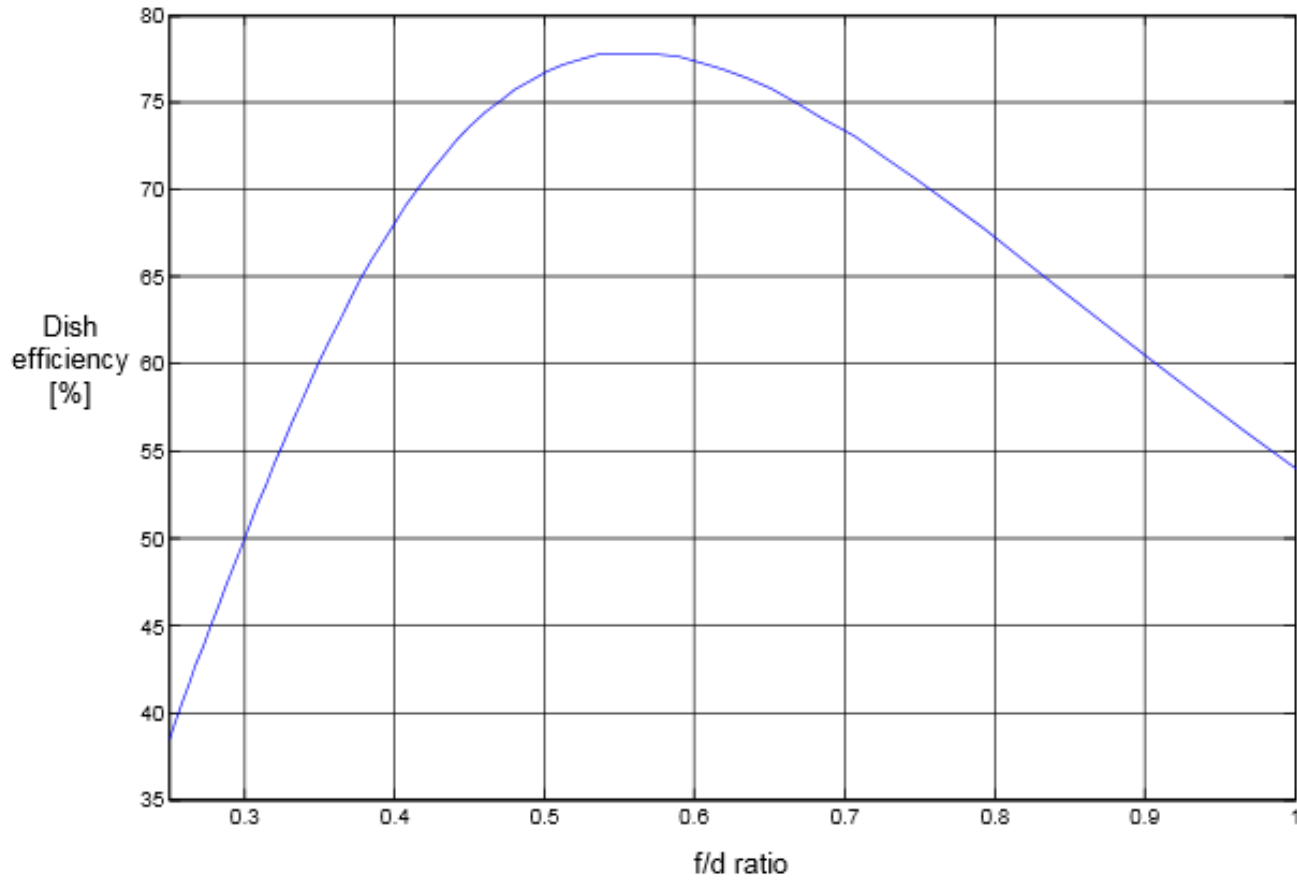
Polarisatsiooni täpsus sõltuvalt kiirgusnurgast

Rx ja Tx portide määramine õige suunaga ringpolarisatsiooni saamiseks

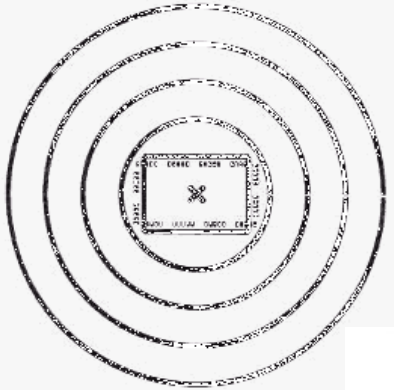
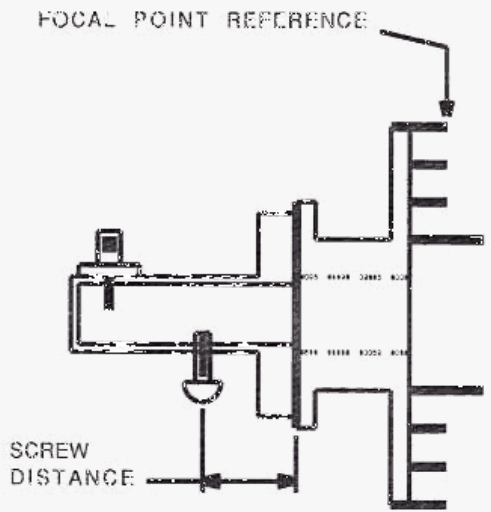

N2UO kahemoodiline kiirgaja suurema f/D suhte jaoks ($f/D > 0.45$)

N2UO kiirgajaga antenni teoreetiline efektiivsus sõltuvalt parabooli f/D suhtest

CHAPARRAL FEED FOR 10.368 GHz

WR-90
ADAPTER

CHAPARRAL
11 GHz
SUPERFEED

N15

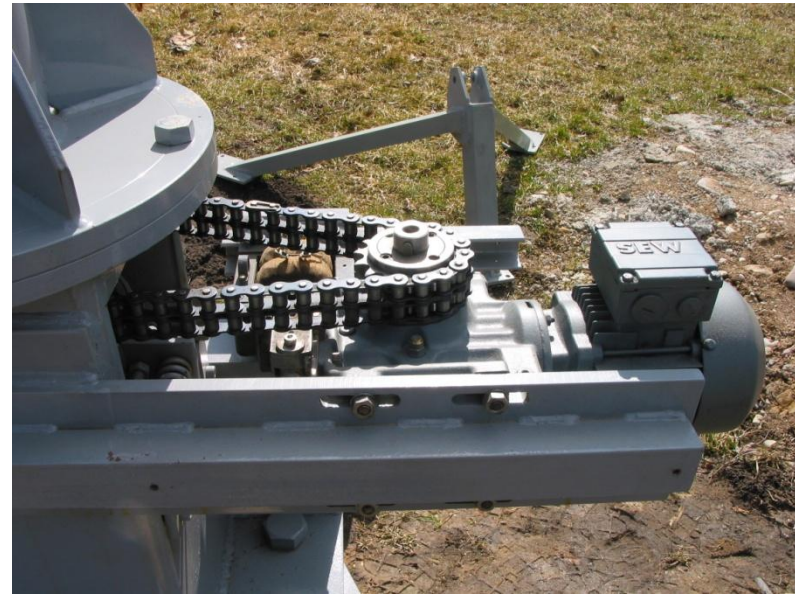
Pöörarajad

- Nõuded suunamise täpsusele suuremad kui teiste antennide jaoks
- Suure parabooli pööramiseks nõutav mehhaaniline tugevus
- EME side jaoks peab olema võimalik muuta elevatsioonivahemikus $0...60^\circ$
- Satelliitside puhul kuni 90° , soovitatavalt kuni 180°
- Vajalik on täpne suunaindikatsioon (näiteks absoluut- või inkrementaalenkooderite abil)
- Antenni projekteerimisel on väga oluline tagada lihtne ja ohutu juurdepääs kiirgajale
- Suurema parabooli tasakaalustamiseks võib olla vajalik vastukaal

Pöörarajad

- Sobivaid tööstuslikke pöörarajaid amatöörile vastuvõetava hinnaga leidub vähe ja tavaliselt vaid kuni 3 m läbimõõduga antennide jaoks. Suurema antenni jaoks tuleb pööraja tavaliselt ise konstrueerida
- Ainult EME side jaoks pole suur pööramiskiirus oluline, satelliitside puhul aga on see väga oluline, eriti kui elevatsioon on piiratud 90° -ga.
- Nii EME kui satelliitside puhul on soovitav, et pöörajat saaks juhtida arvuti abil
- Suurtel antennidel peaks olema võimalus antenni täiendavalt fikseerida tormi ajaks

ES5PC 4.5m parabooli pööraja

ES5PC 4.5m parabool

SK0UX 6 m parabool

DL1YMK 1.8m parabool

W7IUUV 2.1 m parabol

OZ4MM 10m parabool

Lingid

- http://www.ce5prd.cl/documentos/antenna_handbook/19.pdf
- <http://www.w1ghz.org/antbook/chap4.pdf>
- <http://www.ok1dfc.com/eme/emeweb.htm>
- <http://www.2ingandlin.se/SM6FHZ.htm>
- <http://www.astron.nl/other/workshop/MCCT/MondayKilDal.pdf>
- <https://www.youtube.com/watch?v=deHjXiQEjJk>
- <https://www.youtube.com/watch?v=HKhrOtuFUsl>
- <https://youtu.be/Kb7dAQGrSMU>

Küsimused?

